

Інформація про результати здійснення Національною радою з питань протидії туберкульозу та ВІЛ-інфекції/СНІДу заходів у сфері протидії туберкульозу та ВІЛ-інфекції/СНІДу протягом 2023 року

Згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 11.07.07 № 926 Національна рада з питань протидії туберкульозу та ВІЛ-інфекції/СНІДу (далі – Національна рада) – це консультативно-дорадчий орган, утворений Кабінетом Міністрів України, який забезпечує виконання функції координатора програм Глобального фонду для боротьби із СНІДом, туберкульозом та малярією (далі – Глобальний фонд) в Україні. Основні завдання Національної ради:

- підготовка пропозицій щодо визначення пріоритетів та забезпечення реалізації державної політики з питань протидії туберкульозу та ВІЛ-інфекції/СНІДу та консолідованого використання коштів у цій сфері;
- сприяння узгодженій міжвідомчій та міжсекторальній взаємодії для забезпечення реалізації на державному рівні проєктів з протидії туберкульозу та ВІЛ-інфекції/СНІДу, у тому числі грантів Глобального фонду для боротьби зі СНІДом, туберкульозом та малярією (далі – Глобальний фонд);
- проведення моніторингу виконання програм та здійснення заходів з протидії туберкульозу та ВІЛ-інфекції/СНІДу;
- участь у розробленні проєктів нормативно-правових актів, програм та заходів з протидії туберкульозу та ВІЛ-інфекції/СНІДу;
- інформування Кабінету Міністрів України та громадськості про результати здійснення заходів з протидії туберкульозу та ВІЛ-інфекції/СНІДу.

Протягом 2023 року діяльність Національної ради проводилась згідно з [Планом роботи](#), який був сформований відповідно до пропозицій членів Національної ради, зацікавлених сторін, затверджений на засіданні Національної ради 25 травня 2023 року та оприлюднений на сайті МОЗ.

[План нагляду](#) Національної ради за реалізацією програми Глобального фонду на 2023 рік представлений та затверджений на засіданні Національної ради 25 травня 2023 року.

Згідно з планом роботи ключовими напрямками діяльності Національної ради на 2023 рік були:

- ефективне виконання функцій Координаційного механізму країни (далі – КМК) відповідно до вимог та рекомендацій Глобального фонду, у тому числі в рамках впровадження в Україні Стратегічної ініціативи Глобального фонду із забезпечення еволюції КМК 2020-2023;
- здійснення наглядової функції, залучення усіх зацікавлених сторін до управління програмами;
- нівелювання в умовах воєнного стану та COVID-19 викликів та перешкод щодо ефективної протидії туберкульозу та ВІЛ-інфекції/СНІДу, реалізації програм Глобального фонду;

- реалізація механізму багатосекторальної координації та підзвітності згідно з рекомендаціями ВООЗ та резолюцією Ради високого рівня Генеральної Асамблеї ООН з питань туберкульозу.

Відповідно до плану нагляду протягом 2023 року Національна рада здійснювала нагляд за реалізацією діючої програми Глобального фонду в Україні на 2021-2023 роки:

- програма «Прискорення прогресу у зменшенні тягаря туберкульозу та ВІЛ-інфекції в Україні» на суму понад 135 млн 778 тис доларів США, також додаткове фінансування у сфері ВІЛ/ТБ на суму 15 млн 795 доларів США та

- фінансування в рамках механізму реагування на COVID-19 на суму 54,5 млн. дол. США.

Протягом 2023 року **робота Національної ради та її робочих органів здійснювалася шляхом проведення засідань в онлайн форматі, гібридному форматі (очно/онлайн), а також через дистанційний розгляд і погодження питань порядку денних.**

Зокрема забезпечено:

- [розгляд та погодження](#) членами Національної ради шляхом листування електронною поштою оновленого запиту України до Глобального фонду на додаткове до виділених коштів фінансування з визначенням пріоритетів на суму 16 млн доларів США (4-6 січня 2023 року);

- [розгляду та погодження](#) необхідних документів для ефективної організації процесу підготовки проекту Запиту України до Глобального фонду на отримання безповоротної фінансової допомоги на 2024-2026 роки на програми у сфері протидії ВІЛ-інфекції/СНІДу та туберкульозу (21-24 лютого 2023 року);

- [розгляд та схвалення](#) членами Національної ради шляхом листування, у т.ч. електронною поштою: 1) пропозицій щодо змін та доповнень до Регламенту Національної ради; Положення про політику уникнення конфлікту інтересів Національної Ради та Порядку ротації членів Національної ради; 2) проекту Порядку делегування неурядовими організаціями своїх представників до складу Національної ради як рекомендацію до застосування неурядовими виборчими групами/ключовими спільнотами (1-12 травня 2023 року);

- [розгляд та схвалення](#) членами Національної ради шляхом листування, у т.ч. електронною поштою питання про призначення виконавців – основних реципієнтів Запиту до Глобального фонду на отримання безповоротної фінансової допомоги на 2024-2026 роки для реалізації програми у сфері протидії туберкульозу та ВІЛ-інфекції/СНІДу (16-19 травня 2023 року);

- [розгляд та схвалення](#) членами Національної ради шляхом листування, у т.ч. електронною поштою питання щодо підтримки проектів запитів на фінансування до Французької міжнародної експертизи Ініціатива 5% (Expertise France 5% Initiative), підготовлені МБФ «Альянс громадського здоров'я» та БО «Світло надії» (9-14 червня 2023 року).

Організовано та проведено засідання Національної ради в онлайн форматі [25 травня 2023 року](#) у ході якого розглянуто та затверджено Запиту України

до Глобального фонду на отримання безповоротної фінансової допомоги на 2024-2026 роки у сфері ВІЛ/ТБ, погоджено запропонований у Запиті розподіл активностей між основними реципієнтами – ДУ «Центр громадського здоров'я МОЗ України», МБФ «Альянс громадського здоров'я» та БО «100 ВІДСОТКІВ ЖИТТЯ» та перелік попередньо визначених субреципієнтів.

Усі матеріали щодо діяльності Національної ради та її робочих органів оприлюднено на сайті МОЗ за посиланням <https://moz.gov.ua/nacionalna-rada-z-pitan-protidii-tuberkulozu-ta-vilsnid>.

З метою забезпечення підготовки нового Запиту України до Глобального фонду на 2024-2026 роки в рамках Національної ради забезпечено організацію та проведення:

- Національного діалогу за участі міжнародних партнерів щодо підготовки Запиту України до Глобального фонду на 2024-2026 роки (30 січня – 3 лютого 2023 року, Краків);

- спільного планування програм Глобального фонду та ПЕПФАР в Україні (13-17 березня 2023 року, Варшава);

- роботу Технічної експертної групи та робочих підгруп: залучено 175 представників зацікавлених сторін, 54 засідання п'ятих тематичних підгруп для напрацювання пропозицій за цільовими напрямками та 17 засідань ТЕГ;

- зустрічі основних реципієнтів, Секретаріату Національної ради, Комісії з нагляду з країною командою Глобального фонду щодо підготовки до процедури грантування (18-22 вересня 2023 року, Варшава);

- зустрічі з представниками основних реципієнтів та спільнот щодо пріоритетизації та визначення стратегічних цілей і дієвих заходів в рамках реалізації грантів Глобального фонду у 2024-2026 роках (м. Київ, 7 вересня 2023 року та 5 жовтня 2023 року).

Для забезпечення нагляду за програмами Глобального фонду в Україні секретаріатом Національної ради організовано та задокументовано 3 засідання Комісії з нагляду – 29 березня 2023 року, 23 червня 2023 року, 22 листопада 2023 року, а також 7 зустрічей з основними реципієнтами 21, 26, 27 квітня 2023 року, 28, 29, 30 серпня 2023 року та 22 листопада 2023 року.

В рамках підготовки країною Запиту до Глобального фонду забезпечена участь трьох членів Комісії з нагляду в роботі Технічної експертної групи (далі – ТЕГ) та надано рекомендацій до ТЕГ, які було враховано, щодо:

- приведення у відповідність політик та процедур Національної ради до політик Глобального фонду та їх затвердження;

- застосування процедури відбору та оцінювання основних реципієнтів програми Глобального фонду в Україні на 2024 – 2026 роки;

- фіналізації робочого плану та бюджету проєкту Запиту згідно з переліком стратегічних завдань та цілей охоплення.

Члени Комісії з нагляду протягом листопада-грудня 2023 року взяли участь у засіданнях експертно-відбіркових комісіях з відбору виконавців програм Глобального фонду (субреципієнтів) на 2024-2026 роки за напрямками: пенітенціарна система (28 листопада 2023 року), програми

догляду, підтримки, профілактики з ВІЛ (29 листопада 2023 року), ТБ-сервіси, ко/моно-інфекція, гепатити (1 грудня), спільноти, юридичний супровід та адвокація (4 грудня).

З метою супроводу наглядової функції Національної ради було залучено консультанта, який підготував проекти документів, які були розглянуті, враховані та/або погоджені Комісією з нагляду:

- зміни та доповнення до Порядку наглядової діяльності Національної ради для його оновлення згідно з рекомендаціями Глобального фонду та врахування в наглядовій діяльності викликів часу;
- оновлені форми Картки моніторингу та Річного звіту для здійснення моніторингу програм у наступному грантовому циклі (2024-2026 роки);
- План нагляду на 2024 рік;
- аналіз статусу виконання умов діючих грантових угод на 2021-2023 роки;
- аналіз показників програмного рейтингу основних реципієнтів;
- стан виконання рекомендацій TRP;
- стан виконання адвокаційних заходів та підходів щодо критеріїв їх оцінки.

Відповідно до **Порядку проведення моніторингових візитів Національної ради з питань протидії туберкульозу та ВІЛ-інфекції/СНІДу**, затвердженого рішенням Національної ради від 23 вересня 2021 року, протягом 2023 року здійснено моніторинговий візит до Черкаської області (25-26 липня 2023 року) з метою аналізу стану організації та надання протитуберкульозної допомоги населенню в регіоні, діяльності КНП «Черкаський обласний протитуберкульозний диспансер Черкаської обласної ради», Черкаської обласної ради з координації дій у відповідь на поширення туберкульозу та ВІЛ. До складу моніторингової групи увійшли члени Національної ради та Комітету з регіональної політики Національної ради, голова Національної служби здоров'я України, представники Верховної Ради України, МОЗ України, Секретаріату Національної ради. За результатами візиту сформовано [звіт та План невідкладних заходів](#) щодо вирішення виявлених проблемних питань за результатами моніторингового візиту, який надісланий до Черкаської обласної військової адміністрації та Черкаської обласної ради для вжиття та планування відповідних заходів.

Протягом 2023 року **забезпечено організаційно-методичне, технічне та інформаційне забезпечення діяльності Комітету з програмних питань та Комітету з регіональної політики Національної ради.**

Організовано, проведено та задокументовано два спільних засідання комітетів з програмних питань та регіональної політики [13 липня](#) та 29 листопада 2023 року, а також спільний заочний розгляд та погодження проект Плану проведення національних заходів з питань подолання туберкульозу (тренінгів, семінарів, зустрічей) на 2023-2024 роки та проект Стратегії

розвитку системи протитуберкульозної медичної допомоги населенню на 2024-2026 роки (в період [30 жовтня – 02 листопада 2023 року](#)).

Також Комітетом з програмних питань в період [21-28 березня 2023 року](#) опрацьовано та погоджено:

- національні цілі за регіональним розподілом на 2023 рік щодо охоплення осіб з психічними та поведінковими розладами замісною підтримувальною терапією та національні цілі на 2024–2026 роки щодо охоплення осіб з психічними та поведінковими розладами замісною підтримувальною терапією;

- стратегічні напрямки реалізації заходів покращення відстеження, обстеження та профілактичного лікування контактних осіб з індексним випадком туберкульозу;

- операційний план відновлення послуг із профілактики, діагностики і тестування, супроводу та лікування ВІЛ, туберкульозу, вірусних гепатитів В і С й надання послуг замісної підтримувальної терапії у цивільному секторі України на 2023–2025 роки.

При Комітеті з програмних питань протягом 2023 року організовано роботу двох робочих груп, діяльність яких координувалася та супроводжувалася представниками/представницями спільнот:

- робоча група із забезпечення сталості послуг в установах виконання покарань ДКВС України (проведено засідання [23 листопада 2023 року](#));

- робоча група щодо розробки пропозицій до програм, націлених на потреби спільноти транс*людей (засідання відбулися [27 квітня](#) та [22 вересня](#)).

Для забезпечення наступності, ефективної міжвідомчої та міжсекторальної роботи в робочих органах Національної ради протягом року було оновлено склади [Комітету з програмних питань](#) та [Комітету з регіональної політики](#).

З метою підготовки членів Національної ради, її робочих органів, представників ключових спільнот, які працюють на національному та регіональному рівнях до ефективного виконання своїх обов'язків як членів Національної ради, регіональних рад, а також здійснення адвокаційної роботи на національному та регіональному рівнях Секретаріатом Національної ради забезпечено організацію/проведення інформаційно-навчальних сесій/вебінарів:

- для новообраних члена Національної ради – представника громадських об'єднань та благодійних організацій, які представляють інтереси споживачів ін'єкційних наркотиків, та його альтерната ([4 липня 2023 року](#));
- для представниць спільноти жінок, які вживають наркотики ([3 серпня 2023 року](#));
- для представниць спільноти жінок, які живуть з ВІЛ-інфекцією/СНІДом ([20 жовтня](#) та [23 листопада 2023 року](#));
- для представників спільноти людей, звільнених з місць позбавлення волі ([19 жовтня 2023 року](#) та [24 листопада 2023 року](#)).

В рамках впровадження в Україні Стратегічної ініціативи Глобального фонду із забезпечення еволюції КМК 2020-2023 (CCM Evolution Engagement):

- протягом червня 2023 року організовано онлайн навчання Глобального фонду для членів Комісії з нагляду, Секретаріату та консультантів Секретаріату Національної ради з питань здійснення нагляду за програмами Глобального фонду, а також щодо позиціонування;
- 8 листопада 2023 року члени Національної ради та представники зацікавлених сторін від громадянського суспільства взяли участь у віртуальному тренінгу «Моніторинг силами спільнот» щодо підвищення навичок задля ефективного використання даних МСС і зворотного зв'язку для прийняття програмних рішень.

Також для секретарів та членів регіональних рад з координації дій у відповідь на поширення ТБ та ВІЛ, які представляють ключові групи, щодо посилення ролі спільнот в радах (у рамках семінарів-тренінгів, організованих проектом «Інновації для подолання епідемії ВІЛ за фінансової підтримки АМР США, Раст Україна) 28 лютого 2023 року, 21-22 червня 2023 року та 14-15 вересня 2023 року Секретаріатом Національної ради були проведені інформаційно-навчальні сесії.

Додатково для членів Національної ради та усіх зацікавлених сторін розроблений сертифікований дистанційний навчальний курс, який з 2021 року постійно доступний для безкоштовного проходження навчання на платформі Центру громадського здоров'я МОЗ України за посиланням: https://courses.phc.org.ua/courses/course-v1:PHC+61+2021_2/about. Станом на 23 грудня 2023 року за даними Центру громадського здоров'я здійснено 233 реєстрації на проходження курсу, з яких 29 успішно завершили курс та отримали сертифікат (з яких у 2023 році зареєструвалися 49, і 3 отримали сертифікат).

З метою розвитку та запровадження в рамках роботи Національної ради додаткових інструментів моніторингу програм і політик у сфері ВІЛ та ТБ із залученням до цієї діяльності представників громадянського суспільства/ключових спільнот 17 жовтня 2023 року під егідою Національної ради відбулася [національна консультація з питань стратегії та уніфікації підходів і інструментів здійснення моніторингу програм і політик у сфері ВІЛ та ТБ силами та під керівництвом спільнот \(МСС\)](#) в Україні у новому грантовому циклі Глобального фонду, у якій взяли участь 48 осіб, які представляють спільноти, державні органи, технічних партнерів та інші зацікавлені сторони. За результатами консультацій основним реципієнтам грантів Глобального фонду було доручено забезпечити інтеграцію підходів та інформації, викладених в документі «Пропозиції для формування технічного завдання для основних реципієнтів грантів Глобального фонду 2024-2026 років в рамках напрямку з моніторингу силами та під керівництвом спільнот» в технічні завдання (або інші форми субгрантування) для подальшого субгрантування організацій ключових

уразливих спільнот в рамках реалізації гранту Глобального фонду у 2024-2026 роках.

Також під час консультації було представлено та обговорено [Посібник для громадянського суспільства та спільнот щодо алгоритму моніторингу та підготовки пропозицій до проєктів нормативно-правових документів для вдосконалення програм і політик у сфері ВІЛ та ТБ, у тому числі на основі результатів МСС](#), який був розроблений Секретаріатом Національної ради.

Забезпечуючи координуючу роль із реалізації механізму багатосекторальної координації та підзвітності згідно з рекомендаціями ВООЗ та резолюцією Ради високого рівня Генеральної Асамблеї ООН з питань туберкульозу, Національною радою та її Секретаріатом у 2023 році вжито заходи щодо участі України у Нараді високого рівня Генеральної Асамблеї ООН з питань туберкульозу у вересні 2023 року.

На виконання пункту 5 протоколу засідання Національної ради від 25 травня 2023 року щодо участі України у Нараді високого рівня Генеральної Асамблеї ООН з питань туберкульозу у вересні 2023 року (далі – Нарада) Партнерством «Зупинимо туберкульоз. Україна» було забезпечено відбір представників громадянського суспільства для їх включення до національної делегації для участі у Нараді. Відповідно МОЗ України було сформовано делегацію до складу якої були включені два представники від громадянського суспільства та спільноти людей, які перехворіли на туберкульоз. Таким чином, делегацію від України було сформовано із дотриманням міжсекторального підходу. На Нараді, а також у двох панельних дискусіях були виступи від України, що дало змогу задекларувати позицію України та її стратегічне бачення за кожним з цих напрямків, а також неодноразово довести до відома світу інформацію про негативний вплив війни на систему охорони здоров'я в Україні, яка попри це демонструє свою сталість та продовжує впроваджувати низку інноваційних програм. Додатково, делегації від України вдалося взяти участь у значній кількості стратегічно важливих заходів, націлених на розвиток співробітництва з партнерами та урядами інших країн.

В той же час, одним з вагомих досягнень є отримання Україною найбільшої премії, яка присвячена боротьбі з туберкульозом, а саме Премії Кочона 2022-2023, присудженої українській охороні здоров'я та медпрацівникам за наполегливу працю у боротьбі з туберкульозом в умовах війни. В рамках заходів підготовки до Наради високого рівня з питань туберкульозу, 20 вересня відбулась Церемонія нагородження лауреатів премії Кочона 2022-2023, яку проведено Міжнародним Партнерством «Зупинити туберкульоз», Фондом Кочона, а також Агентством США з міжнародного розвитку (USAID) та L'Initiative, що впроваджується Expertise France, під час якої визнано потужну роботу та стійкість у боротьбі з туберкульозом українських медичних працівників та організацій, які працюють в сфері подолання туберкульозу.

Нагороду отримали завідувачка Центру фтизіатрів Чернігівської обласної лікарні Жанна Карпенко, яка опікувалась пацієнтами лікарні навіть після

повного її знищення, в. о. директора Херсонського фтизіопульмонологічного медичного центру В'ячеслав Мусат, який рятував пацієнтів під ворожими обстрілами і в умовах окупації, та керівництво Центру громадського здоров'я МОЗ України за створення системи екстреної допомоги в умовах воєнного часу.

З метою посилення об'єднаної ролі спільнот для їх ефективної участі у формуванні політик для подолання ВІЛ-інфекції/СНІДу та туберкульозу, а також покращення партнерської координації та лідерства всередині спільнот в рамках впровадження в Україні Стратегічної ініціативи Глобального фонду із забезпечення еволюції КМК 2020-2023 Секретаріатом Національної ради розроблений концепт комунікаційної платформи «One voice community». На початку 2024 року буде здійснено презентацію та запуск роботи платформи, яка діятиме за посиланням на сайті: <https://www.onevoice.com.ua/>

Підводячи у 2023 році підсумки 15-річної роботи Національної ради як координаційного органу, утвореного Кабінетом Міністрів України, слід відмітити, що головними результатами її роботи є:

1. Залучення станом на кінець 2023 року понад 913 млн доларів США безповоротної фінансової допомоги Глобального фонду для здійснення програм і заходів у сфері ВІЛ, ТБ, а також на стримування впливу COVID-19 на програми у цій сфері.
2. Координація у 2023 році підготовки Запиту для залучення фінансової допомоги від Глобального фонду у розмірі понад 165 млн доларів США на реалізацію у 2024-2026 роках програми «Стійка відповідь на епідемії ВІЛ і ТБ в умовах війни та відновлення України».

Таким чином станом на кінець 2023 року Національною радою скоординовано та залучено понад 1 млрд доларів США безповоротної фінансової допомоги на протидію поширенню ВІЛ, туберкульозу та інших інфекційних хвороб.